

LAN-KOADERNOA
BAKEAN ETA
ADISKIDETASUNEAN
BIZITZEKO AKORDIOAK

3

Batasunaren
Pribilegioa

Ayuntamiento de
Pamplona

Iruñeko
Udala

Gure neurria diseinatzen

Taldekideak:

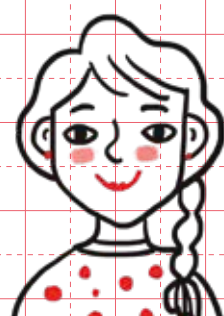
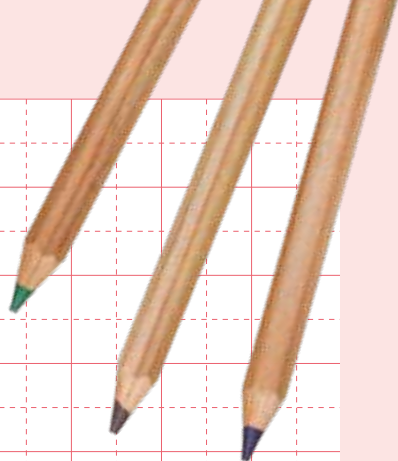
Ikasgela neurtuko dugu:

Gure neurriaren izena:

Taldekide guztien artean adostu behar duzue neurria. Garrantzitsua da espazio honetan margotu daitekeen elementu bat izatea, eskala egin ahal izan dezazuen.

Gure neurria margotuko dut eta eskala margotuko dut

Marraztu hemen zure ikasgelaren planoa

ARTXIBOA EZAGUTZEN

Udal Artxiboko
lan-materialak

1

HIRU GILTZAKO KUTXA ETA UDAL- ARTXIBOA

Karlos III.a erregeak emandako dokumentuak, hau da, **Batasunaren Pribilegioak** hiru burguak edo biztanleguneak (San Zernin, San Nikolas eta Nabarrerria), ordura arte beren legeak eta agintariak zituztenak eta etengabe elkarren aurka zeudenak, bateratu zituen. Horren ondorioz, “jurisdikzio” edo hiri bakar bat, Iruñeko gure hiria, sortu zen.

Dokumentu hori, hain garrantzitsua zenez, **hiru giltzaz itxitako kutxa** batean gorde behar zen (giltza bat burgu bakoitzeko), inoiz ez aldatzeko edo iruzurrez ez aldarazteko. Hori da gaur bisitatzen ari garen **UDAL ARTXIBOAREN** jatorria.

Dokumentua artxiboan gorde izanari esker, gaur, 600 urte geroago, berriro kontsulta dezakegu. Horregatik da hain garrantzitsua artxiboen zeregina. Dokumentuak zaintzen dituzte eta gure eskubideak babesten dituzte.

2

DOKUMENTUA: BATASUNAREN PRIBILEGIOA. Dokumentu- euskarrien bilakaera

Batasunaren Pribilegioaren jatorrizko dokumentua eskuz idatzita dago bi metro baino gehiago neurtzen duen PERGAMINO batean, **“gotiko etzana”** izeneko «kaligrafia» erabiliz eta hizkuntza gisa, berriz, **“nafar erdara”** erabiliz.

A ¿Zer da pergaminoa? eta nola idazten zen pergaminoetan?

Pergaminoa material malgua eta oso iraunkorra da, eta bertan idatz daiteke. Arkume- edo ahuntz-larruak dira, oso modu berezian prestatzen direnak. Larruak garbitu, beratu eta uretan eta karetan sartuta bigundu behar ziren. Gero, ondu eta karrakatu egiten ziren ilea kentzeko, eta egurrezko egituretan tenkatzen ziren, kareharrizko hautsezko geruza bat ematen zitzaien eta geruza horri esker, tinta gehiegi xurgatzea eragozten zen. Amaitzeko, apar-harriarekin leuntzen ziren eta nahi zen neurrian mozten ziren.

Pergaminoak erabiliz, eta haien malgutasuna eta iraunkortasuna zirela eta, dokumentu asko egin zitezkeen. Dokumentuak **biribilkatuta edo liburuak** osatuz gorde zitezkeen, formatu erosoagoak baitziren.

Dokumentu horiek banan-banan idatzi behar ziren, idazluma izeneko tresnak erabiliz. Benetakoa **artisautza** zen, horretarako, kaligrafia menderatu behar zen eta dokumentu bakoitza sortzeko denbora asko behar zen, dokumentu bakoitza artisau-lan bakarra baitzen.

Kalamuak

B Gotiko etzana

1423ko Batasunaren Pribilegioa jasotzen duen dokumentua «gotiko etzana» izeneko letra mota erabiliz idatzi zen.

Jatorria: Mediavilla, C. (2005), *Caligrafía. Del signo caligráfico a la pintura abstracta*, Valencia.

ERREPASOA

Dokumentu garrantzitsu hau erregeak eman zuen

urtean, eta

batean idatzi zuten; horretarako, hizkuntza erabili zuten, erregearen administrazioak garai hartan erabiltzen zuen hizkuntza jaso baita.

C Eta nola dakigu jatorrizko dokumentu bat dela?

Dokumentuaren egiazkotasuna egiaztatzeko, sinadurez gain zigiluak erabiltzen dira. Zigiluak, argizariz eginak, dokumentutik zintzilik daude eta zetazko xingola berdez lotzen zaizkio dokumentuari.

Karlos. III.a erregearen zigilua

Iruñeko hiriaren zigilu berria

D Ezinbesteko dokumentu batek formatu erosoago bat behar du: **Kopiak. Dokumentu-formatuen bilakaera**

Batasunaren Pribilegioa oso dokumentu garrantzitsua zen, dokumentu hartan Iruñeko bizitzaren alderdi guztiak arautzen baitziren eta, beraz, sarri samar erabili behar zen. Horregatik, zigilu astun zintzilikariak dituen pergamino biribilkatu baten formatua erabiltzeko **erosoa** dela iruditzen al zaizue?

Denborarekin, eta errazago eta jatorrizkoa hondatzeko arriskurik gabe erabili ahal izateko, jatorrizko dokumentuaren **kopiak** egin ziren denborarekin bilakaera izan zuten formatuetan. Lehenengo kopia pergaminoan egin zen 1533an eta liburu-itxura eman zitzaion.

Irudi hau ikus dezakegu:

Papera eta inprenta agertzea

XVI. mendean zehar paperaren erabilpena orokortu zen. Papera landare-zuntzez egiten zenez, material **ugariagoa** zen, ekoizteko erraza eta **merkea**, eta gero eta liburu-eskari handiagoari erantzuteko aukera ematen zuen.

Liburuak eskuz idazteko ondo prestatuta zeuden eta idazteko artea ezagutzen zuten eskulangileak behar ziren. Lehengaien arazoa papera erabiltzen hasi zirenean konpondu zen eta XV. mendean inprenta agertu zenean eta orokorrean erabiltzen hasi zirenean, liburuak **azkar** eta askoz merkeago ekoitzi ahal izan zituzten.

IKASITAKOA ERREPASATUKO DUGU:

Batasunaren Pribilegioaren jatorrizko dokumentua eta dokumentu horren kopiak idazteko erabili den materiala, modua eta tresna idatziko ditugu taulan. Testuan gauza berbera esaten da, baina itxura desberdinak hartu ditu erosoagoa eta maneia garriagoa izateko.

	MATERIALA	ITXURA	ZER TRESNA ERABILTZEN DA IDAZTEKO?
1423			
1533			
1619			

Testua hobeto ulertzeko, Juan Karlos Lopez-Mugartzak 2023an euskarara egindako itzulpen egokitua erabiliko dugu: *El Privilegio de la Unión de Pamplona, 600 años (1423-2023) / Iruñeko Batasunaren Pribilegioa, 600 urte (1423-2023)*, Iruña, NUP.

Pertsonak

**Hiriaren
gobernua**

**BATASUNAREN
PRIBILEGIOAK**

**Hiri
fisikoa**

Dokumentua

Karlos III.aren
estatua Gazteluko
plazan

BATASUNAREN PRIBILEGIOA: Dokumentua

Batasunaren Pribilegioarekin lan egingo dugu planteatzen zaizkigun enigmei erantzun ahal izateko:

NOIZ IDATZI ZEN
DOKUMENTUA?

NORK IDATZI ZUEN
DOKUMENTUA?

ZER PERTSONA TALDEK
SINATU NAHI ZUTEN
DOKUMENTUA?

ZERGATIK IDATZI ZEN
DOKUMENTUA?

ZERTARAKO IDATZI ZEN
DOKUMENTUA?

Horretarako, Batasunaren Pribilegioaren dokumentuaren lehen zatia irakurriko dugu. Eman dizkizuegun lanerako dokumentuak BERTSIOAK dira. Bertsio horietan, testua euskarara itzulita dago.

Paper horietan jasota dagoena egia dela egiaztatzeko, 1423ko jatorrizko dokumentuarekin erkatu daiteke. Jatorrizko dokumentua, ikusi dugun bezala, Udal Artxiboan dago gordeta eta zainduta.

**Karlosek,
Jainkoaren graziaz Nafarroako errege eta
Nemouxko dukeak,
Orain eta etorkizunean honako dokumentu hauek ikusi eta
entzungo dituzten guztiei jakinarazten dugu**

ezen gure Iruña hiri oso nobleko San Zernin Burguko, San Nikolas Herriko eta Nabarreriako alkateek, zinpekoek (...) udalerriek jakinarazi eta aditzera eman digutela, ezen iragan garaietan, haiek hiru jurisdikzio, hiru alkate eta hiru zinpeko-etxe izateagatik, eztabaida, zatiketa, desadostasun, istilu, hilketa eta zauri anitz gertatu zirela haien artean, eta horien ondorioz, hainbat aldiz, gure hiri oso noblea deuseztatzear era erabat suntsitua izateko zorian egon dela.

(...)

Hori dela eta, eskatu ziguten, mesedez, ezen, kontuan har genezan antzinako garaietako gaitzek eta kalteek bere horretan jarraitzen zutela, zeren eta aipatu gure hiri oso noblea hiru jurisdikzio ezberdinetan eta berezitan zatikatuta baitzegoen, (...) eta, hala izanik, guk haien artean suerta litezkeen hainbertze gaitz eta eskandalu saihesteagatik, aipatu jurisdikzioetako prokuradoreak gure aitzinera etorritarazi ditugu, haiekin batera bidea eta modua aurkitzeko aipatu hiru jurisdikzio horiek eta haien errentak eta dermioak hemendik aitzina batera egon daitezen, betiko eta zatiezin, eta, bertzalde, aipatu hiru unibertsitateen egoera on eta baketsuari dagozkion gauza guztietan hornitu nahiko genituzke halako moldez non haiek eta haien ondorengoak bakean, lasaitasunean eta betiko adiskidetasunean eta haien artean eztabaidarik edo desadostasunik sortu gabe bizi daitezen.

Guk, aipatu gure Iruña hiri oso nobleko Burgu, Herri eta Nabarreriako hiru unibertsitate horien erregua entzunik, eta aintzakotzat harturik gure hiria Jainkoa, bakea, justizia era arrazoimena oinarritzat harturik fundatu zela, eta kontuan harturik eskandaluak era gaitzak saihestu eta bakean eta adiskidetasunean bizi nahi dutela, eta hura eman nahian ahal dugun neurrian, eta kontuan harturik, halaber, uste dugula haien arteko konkordia geurea ere badela, eta, era berean, gogoan izanik Jainkoa ezin dela ongi zerbitzatu, eta jendea ezin daitekeela haren grazian izan, bake, karitate eta konkordia garaian ez bada.

**BATASUNAREN
PRIBILEGIOA:
Pertsonak**

Batasunaren Pribilegioarekin lan egingo dugu planteatzen zaizkigun enigmei erantzun ahal izateko:

ZER XEDAPEN
GARRANTZITSU HARTU
ZEN BATASUNAREN
PRIBILEGIOAN HIRI
BATERATU BAT LORTZEKO?

ZENBAT ZINPEKOK
OSATU ZUTEN
UDALETXEA?

NOLA AUKERATU ZIREN
ZINPEKOAK?

NOLA AUKERATU ZEN
ALKATEA?

ZURE USTEZ, ZERGATIK
AUKERATU ZUTEN
METODO HORI?

ZER XEDAPEN EMAN
ZEN «PRIBILEGIOEI»
DAGOKIENEZ?

Enigmei erantzun ahal izateko, Batasunaren Pribilegioaren zati batzuk irakurriko ditugu. 2., 6. eta 11. kapituluaren zatiak daude. Eman dizkizuegun lanerako dokumentuak BERTSIOAK dira. Bertsio horietan, testua euskarara itzulita dago.

Paper horietan jasota dagoena egia dela egiaztatzeko, 1423ko jatorrizko dokumentuarekin erkatu daiteke. Jatorrizko dokumentua, ikusi dugun bezala, Udal Artxiboan dago gordeta eta zainduta.

2.

Hamar zinpekoak nolakoak izan behar diren eta hautaketa eta izendapena nola egin behar den.

OROBAT, aipatu prokuradore guztien ematearekin, nahi izan dugu eta agindu dugu, eta dokumentu honen bidez nahi dugu eta agintzen dugu, ezen egungo egunetik, honen datatik aitzin eta betiko, aipatu hiru jurisdikzioek baturik, eta errana den bezala, bildurik, urtero eta betiko, hamar zinpeko askietsienak izan beharko dituztela (...), zeinetatik bortz aipatu gure Iruña hiri oso nobleko aipatu San Zernin Burguko biztanle eta bizilagunen artekoak izanen baita betiko, hiru aipatu San Nikolas Herriko biztanle eta bizilagunen artekoak, eta bi, aipatu Nabarrerriako bizilagun eta biztanleen artekoak.

Burguko aipatu bortz zinpekoak, aipatu Herriko aipatu hiru zinpekoak eta aipatu Nabarrerriako aipatu bi zinpekoak, erran bezala, urte bakoitzeko eta betiko, agintaldiko urtea bete ondoren aterako diren aipatu zinpekoek izendatuak eta hautatuak izanen baitira (...) Eta beren urtea beteko duten aipatu hamar zinpeko guztiek zin egin beharko dute (...) gorroto, mesede eta maitasun oro gibelean utziz, zinpekotzat hautatuko dituztela Jainkoaren eta bere kontzientzien arabera gure hiri oso noble eta, erran bezala, batuaren aginte ona hobekien beteko dutela iritziko dutenak.

Eta hurrengo urterako hautatuak izanen diren aipatu hamar zinpeko horiek zina egin beharko dute, (...) baizik eta gure hiri noblearen herria, errentak, ondasunak eta gauza publikoa ongi era leialki zuzenduko dituztela. (...) Eta halaber honetaz gain, zin egingen dute (...) ezen batasun eta pribilegiozko dokumentu honetan jasota dauden gauza bakoitza eta guztiak begiratu, kontuan izan eta bete egingen dituztela, eta ez dutela deus ere egingen dokumentu honen aurka, ez zuzenean, ez zeharka, ez inoiz, ez inola, (...) aipatu gure hiri nobleko biztanle era bizilagunei ohartarazi, begirarazi eta betearaziko dizkiete honako batasun dokumentu honetan jasotzen diren gauza guztiak.

6.

Nolako alkate egon behar den eta zein egunetan esleitu behar diren alkatea eta kontseilariak, eta nortzuk izanen diren alkate eta zinpeko hastapenean.

OROBAT, aipatu prokuradoreen emate eta onespenarekin, guk errege eta jaun bezala, gure errege aginteaz, aipatu gure hiri oso noble batuaren bake eta konkordiaren onerako, nahi izan dugu eta agindu dugu, eta honen bidez nahi dugu era agintzen dugu ezen egundik goiti eta betiko, aipatu gure Iruña hiri oso noble eta, erran bezala, batuaren unibertsitate, kontzeju era erkidego osoak urteroko alkate bat izan behar duela, bere foruen, usadioen eta ohituren arabera auziak era eztabaidak entzun eta epaitu ahal ditzan.

Eta alkatetzarako (...) gizon onak eta aipatu gure hiri nobleko kontseilariak aipatu hamar zinpekoek izendatuak izanen dira urtero, iraileko Dona Maria bestaren ondorengo lehen igandean. Eta aipatu alkatea urte batean aipatu Burguko bizilagun eta biztanleen artekoa izanen da. Eta hurrengo urtean, aipatu Herriko bizilagunen eta biztanleen artekoa. Eta hurrengo urtean aipatu Nabarrerriako bizilagunen eta biztanleen artekoa. Eta horrela urte bakoitzean eta betiko, urtez urte jarraituz.

11.

Nola denek elkarren pribilegioez gozatzeko ahal duten.

OROBAT, Guk, kontuan harturik aipatu gure Iruña hiri oso nobleko San Zernin Burguko biztanleek eta bizilagunek pribilegio batzuk badituztela, zeinetatik ez eta zati txiki bat ere ez duten orain arte gozatu gure hiri oso nobleko San Nikolas Herriko biztanleek eta bizilagunek, ezta Nabarrerriako biztanle eta bizilagunek ere, eta batasun hori irmoagoa eta baliagarriagoa izan dadin, gure ekimen propioaz,

ziurtasun osoz eta errege aginteaz nahi izan dugu eta agindu dugu, eta dokumentu honen bidez nahi dugu eta agintzen dugu ezen egundik goiti, gure pribilegio honen datatik goiti, aipatu Burgu, Herri eta Nabarrerria, errana den bezala, batuko biztanle eta bizilagun guztiek batzuen pribilegioak bertzeek goza ditzatela eta uler dadila aipatu pribilegio horiek haientzat guztientzat direla, bai oraingoak, bai etorkizunekoak betiko, bai eta eman zitzaizkien pribilegio horiek modu baketsuan erabili eta gozatu dituzten horiek ere (...).

BATASUNAREN PRIBILEGIOA Hiri fisikoa

Batasunaren Pribilegioarekin lan egingo dugu planteatzen zaizkigun enigmei erantzun ahal izateko:

ZER DA «ZINPEKO ETXEA»?	
NON ERAIKI ZEN?	
ZERTARAKO ERABILI ZEN?	
ZURE USTEZ, ZERGATIK AUKERATU ZUTEN LEKU HORI?	
ZER KENTZEKO AGINDU ZUEN?	
ZERTARAKO BALIO ZUTEN MUGEK?	
ZERGATIK EZ LITZATEKE MUGARIK EXISTITU BEHAR?	

Horretarako, Batasunaren Pribilegioaren 3. eta 19. kapituluaren zati batzuk irakurriko ditugu.

Eman dizkizuegun lanerako dokumentuak BERTSIOAK dira. Bertsio horietan, testua euskarara itzulita dago.

Paper horietan jasota dagoena egia dela egiaztatzeko, 1423ko jatorrizko dokumentuarekin erkatu daiteke. Jatorrizko dokumentua, ikusi dugun bezala, Udal Artxiboan dago gordeta eta zainduta.

3.

Zinpekoen etxea edo udaletxea non eraikiko den eta zinpekoen kanpaia non kokatuko den.

OROBAT, aipatu prokuradore guztien emate eta onespenarekin, agindu eta manatu dugu, eta dokumentu honen bidez agintzen eta manatzen dugu, ezen aipatu Iruñeko hiri oso noble eta, erran bezala, batu honetako aipatu unibertsitateko zinpekoek etxe bat, erran nahi baita, zinpekoen etxe edo udaletxe bat bakarra izan behar dutela betiko, non gure hiri noble honetako arazoak era negozioak ebazteko batzartuko diren.

Eta ahalik era lasterren eraiki behar dute udaletxea, erran nahi baita, zinpekoen etxea, Gallea izeneko dorrearen aitzineko lubakian, Nabarreriarren alderantz, eta aipatu dorrearen eta aipatu etxearen artean bide nahikoa utzi behar dute gaur egun ohikoa den tokitik edo hobekien irudituko zaien bertze nonbaitetik igarotzeko. Eta etxe horretan elkartuko dira aipatu hamar zinpekoak, eta beherago aipatzen den aipatu gure hiri oso nobleko alkateak hantxe izanen du bere audientzia. Eta Galleako dorrean edo hobekien iritziko duten lekuan kanpai bat jarriko dute, eta ezkila horren joaldiarekin batera aipatu gure hiri oso nobleko aipatu zinpekoak eta unibertsitatea elkartuko dira beharrezkoa izanen den bakoitzean. Eta aipatu udaletxea, erran nahi baita, zinpekoen etxea eraiki arte, aipatu zinpekoak San Zernin elizako ospitalean bildu ahal izanen dira, edo, nahiago izanez gero aipatu Burguko eta Herriko zinpekoen etxean.

19.

Nola agintzen den San Zernin, San Nikolas eta Nabarrerriako lurraldeen artean diren edo izan diren mugarriak erauztea.

OROBAT, batasun hori irmoagoa izan dadin eta aipatu gure Iruña hiri oso noblea eta, erran bezala, batuko herrian banaketa modu oro bertan behera gera dadin, aipatu prokuradoreen emate eta onespenarekin, eta gure errege aginteaz, nahi izan dugu eta agindu dugu, eta dokumentu honen bidez nahi dugu eta agintzen dugu ezen gure pribilegio honen datatik hamar eguneko epean, aipatu gure Iruña hiri oso nobleko aipatu kontzejuak erauaraz ditzala gure hiri oso noble honen barnean, San Zernin, San Nikolas eta Nabarrerriako lurraldeen artean ezarrita dauden mugarriak. Eta handik kanpo, aipatu gure hiri oso noblearen mugetan aipatu San Zernin, San Nikolas eta Nabarrerriako armarriak dituzten bertze mugarri batzuk izanen balira, arma horiek mugarrietatik ezabatuak izan daitezen nahi dugu, bai eta mugarri horiek beren lekuetan armarik gabe betiko gera daitezen ere. Eta nahi izanez gero, haietan gure hiri oso noblearen arma berriak ezar ditzaten.

BATASUNAREN PRIBILEGIOA Hiriaren gubernua

Batasunaren Pribilegioarekin lan egingo dugu planteatzen zaizkigun enigmei erantzun ahal izateko:

NORK EZAR ZITZAKEEN
TXANPON-TRUKEEN
PUNTUAK?

ORDURA ARTE HORRELA
IZAN ZEN?

KONTROLATZEN
ZITUZTEN ZINPEKOEK
PISUAK?

ZER GERTATZEN ZEN
IRUZURRA GERTATZEN
BAZEN?

EZAR ZITZAKETEN
ZIGORRAK ZINPEKOEK?
ZER MOTATAKOAK?

KONTROLATZEN
ZITUZTEN, HALABER,
OGIBIDEETAN ARITZEN
ZIREN PERTSONAK?

ZEIN ZEN HAIEN LANA?

Horretarako, Batasunaren Pribilegioaren 17. eta 23. kapituluaren zati batzuk irakurriko ditugu.

Eman dizkizuegun lanerako dokumentuak BERTSIOAK dira. Bertsio horietan, testua euskarara itzulita dago.

Paper horietan jasota dagoena egia dela egiaztatzeko, 1423ko jatorrizko dokumentuarekin erkatu daiteke. Jatorrizko dokumentua, ikusi dugun bezala, Udal Artxiboan dago gordeta eta zainduta.

17.

**Nola hiriko auzotarrek eta biztanleek eta
bizilagunek taulak edo truke-taulak para ditzaketen.**

OROBAT, aipatu prokuradore guztien borondate, emate era onespenarekin, Guk, gure zientzia ziurraz eta borondate atseginaz, nahi izan dugu eta agindu dugu, eta honako hauen bidez nahi dugu eta agintzen dugu ezen aipatu gure Iruña hiri oso noble eta, erran bezala, batuko oraingo edo etorkizuneko edozein gizabanakok, biztanlek eta bizilagunek askatasuna izan dezala aipatu gure hiri oso noblearen barnean, taula bat edo truke-taulak paratzeko nahi duen lekuan, eta haien mesedetan, truke horietaz trukeek ekarri ohi dituzten aipatu onurez baliatu eta gozatu ahal izanen dituzte kanbio-egileek egin ohi duten bezala.

23.

**Nola zinpekoek pisu faltsuen ezagutza izan behar duten
eta barrutiak eta ordenantzak egin ahalko dituzten,
bai eta zuzenketak eta zigorrak ere.**

OROBAT, Guk, gure aginteaz eta errege botereaz gure Iruña hiri oso noble honetako hamar zinpeko horiei, egun direnei edo etorkizunean izanen direnei, onartu diegu eta onartzen diegu dokumentu honen bidez, ezen haiek (...), pisu faltsuen jakinaren gainean egon daitezela justizia egin ahal izan dezaten, eta aipatu gure Iruña hiri oso noblearen eraendu eta gobernu onagatik, eta aipatu pisu faltsu horiek direla eta, aipatu gure hiri oso nobleko biztanleen era bizilagunen edota atzerriko edozeinen aurka barruti eta ordenantzak, zuzenketak eta zigor zibilak egin ahal izan ditzaten.

GREMIOEK HIRIAN UTZITAKO ARRASTOA

1

**ZERTAN LAN
EGITEN ZUTEN
HIRIETAN BIZI
ZIRENEK XV.
MENDEAN?**

Hiriak eta landako biztanleguneak bereizten ziren:

- **Itxuragatik:** Hiriak herritarrak biltzen ziren gunek ziren, eta normalean **harresituta** egoten ziren.
- **Biztanleen langintzagatik:** Hirian nekazaritza-jardueretan lan egiten zuten pertsonak (nekazariak, alegia) bazeuden ere, biztanleriaren zati handi batek, nekazaritzakoak EZ ziren jardueretan lan egiten zuen

Batasunaren Pribilegioan hainbat ogibide azaltzen dira, gogoratzen al zara zeintzuk?:

Gogoratu artxiboan landu duguna eta gogoratzen ez bazara...irakurri berriro lanerako testuak.

IRUÑEKO OGIBIDEAK	
BATASUNAREN PRIBILEGIOAN AZALTZEN DIREN OGIBIDEAK	GURE USTEZ, GARAI HARTAN ZEUDEN BESTE OGIBIDE BATZUK, BEHARREZKOAK ZIRELAKO

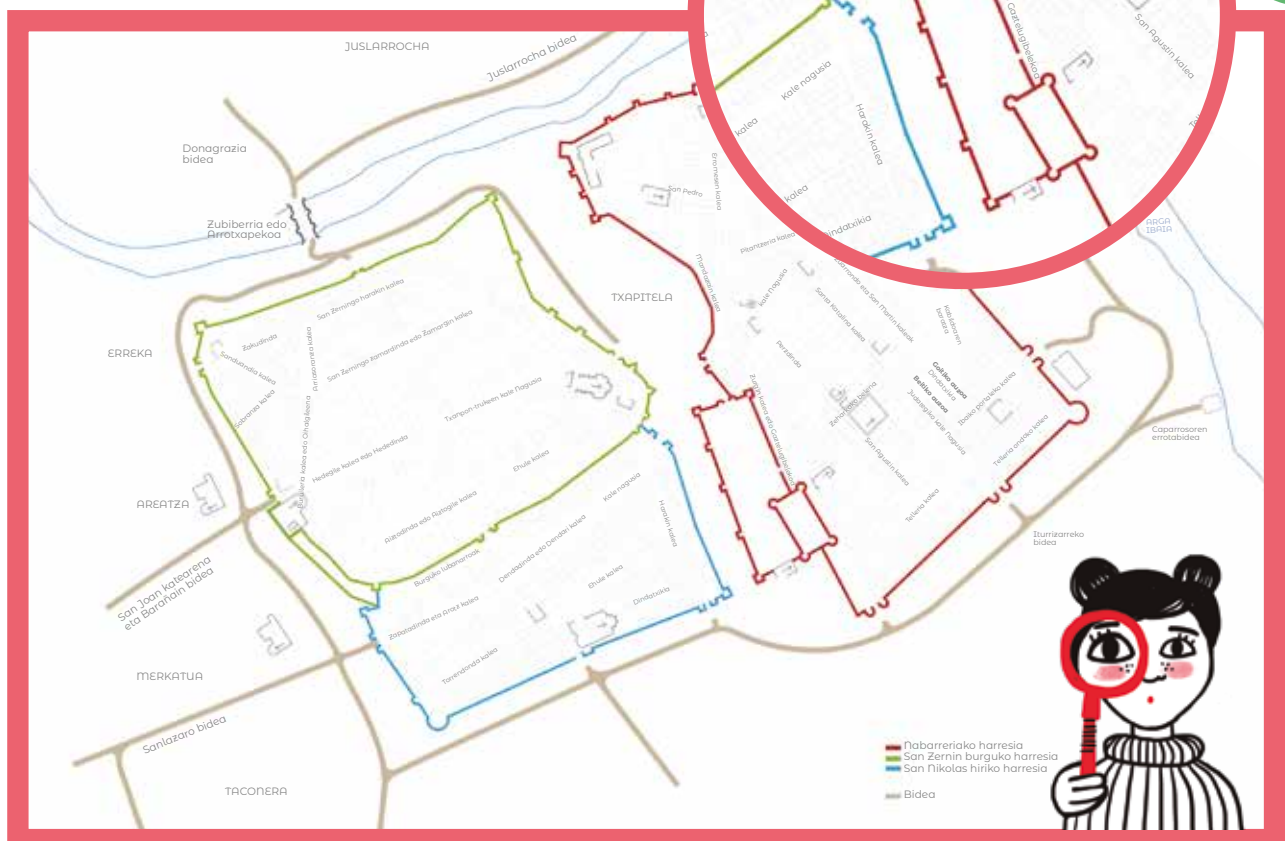
Ikusten dugunez, Batasunaren Pribilegioan Iruñean zeuden ogibideetako batzuk jasotzen dira. Ogibide horietan oihalak eta larruak neurtu behar ziren, zilarra pisatu behar zen eta aleazioen kalitatea kontrolatu behar zen edo txikizkako produktuen salerosketan (haragiak, barazkiak, esnea...) pisuen eta prezioen inguruko iruzurrak saihestu behar ziren; hori guztia, Iruñeko bizilagunei iruzur egin ez ziezaieten.

Normalean, ogibide berdinean aritzen zirenek **«gremioak»** eratzen zituzten. Gremio horiek erakundeak ziren, eta beren helburua haien jarduna arautzea eta interes profesionalak defendatzea zen, baita botere publikoen kontrola erraztea ere.

Era beran, pertsona hauek hurbileko lekuetan kokatzen ziren hirian, **kale berean**, askotan. Gaur egun, oraindik ere badira Iruñean duela mende batzuk toki horretan egindako ogibideen izena hartzen duten lekuak.

1 Hasteko, **Erdi Aroko Iruñeko planoari begiratu**ko diogu eta egungo Udaletxea non dagoen markatu

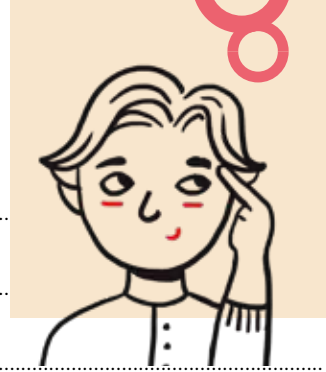

Planoari begiratuta, bilatu 1423. urtean zeuden ogibideen izenak zituzten kaleak

Kale horiek aurkitzeko, Iruñeko egungo planoa erabil dezakegu, lehen non kokatzen ziren ikusteko.

1423AN IRUÑEAN ZEUDEN KALEAK	AURKITU DUT	EGUNGO IZENA
SAN ZERNIN BURGUA		
RUA DE LA CUCHILLERÍA (Aiztodinda edo Aiztogile kalea)		San Frantzisko kalea
RUA DE LA TECENDERÍA (tejedores finos) (Ehule kalea: oihal finen ehuleak)		Ansoleaga eta Campana kaleak
RUA MAYOR DE LOS CAMBIOS (Txanpon-trukeen Kale Nagusia)		Kale Nagusia
RUA DE LA CORREYERÍA (Hedegile kalea edo Hededinda)		Kale Nagusia
RUA DE LA BURULLERÍA (Buruileria kalea edo Oihalgileena: oihal arruntak)		San Lorentzo kalea
RUA DE LA PELLETERÍA EDO PELLEJERÍA DEL BURGO (San Zerningo Zamardinda edo Zamargin kalea)		Jarauta kalea
RUA DE LA CARNICERÍA DEL BURGO (San Zerningo Harakin kalea)		Descalzos kalea
SAN NIKOLAS HIRIA		
RUA DE LA ZAPATERÍA Y FERRERÍA (Zapatadinda eta Arotz kalea)		San Anton kalea
RUA DE LAS TIENDAS (Dendadinda edo Dendari kalea)		Zapatería kalea
RUA DE LA TECENDERÍA (Ehule kalea: ehuleak, zetagileak, tornulariak)		San Nikolas kalea
RUA DE LA CARNICERÍA DE LA POBLACIÓN (San Nikolaseko Harakin kalea)		Pozoblanco kalea
NABARRERIA		
RUA DE LA TEJERÍA (Telleria kalea)		Telleria kalea
RUA DE LA CARPINTERÍA DE ZAGA EL CASTILLO (Zurgin kalea edo Gaztelugiblekoa)		Estafeta kalea
RUA DE LA CALDERERÍA (Perzdinda edo Galdaragile kalea)		Calderería kalea

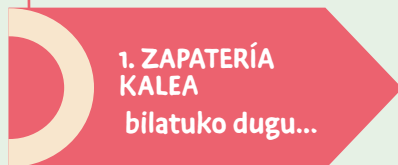
3 Ogibideen izenak dituzten zenbat kale ezagutzen dituzu Iruñean?

.....

.....

.....

4 Orain, ogibide-izenak dituzten kaleak bilatuko ditugu udaletxetik hurbil. Udaletxetik abiatuta:

Nola iritsiko gara?:

Zapatería kalera iristeko, antzinako «Fruta Plaza» gurutzatu behar dugu, gaur eguneko Udaletxe plaza.

2. Zapatería kalera iritsiko gara:

Zer saltzen dute kale horretako denda askotan?:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Imajina dezagun: Zapateria kalea horrelakoa izango al zen Erdi Aroan?. Zapatak egingo zituzten? edo saldu baino ez?

.....

.....

.....

.....

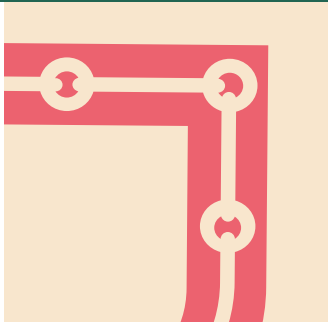
4. Kale horretatik hurbil dauden zein beste kalek dituzte edo iraganean zituzten ogibide-izenak? (kaleen izenak azaltzen diren kartelak irakurtzen badituzu, jakingo duzu; izan ere, izenen azpian, askotan, jatorrizko izena agertzen da)

Ansoleaga kalea
(Tecenderias zaharrear):
Oihal finen ehuleak.

EGUNGO IZENA	ERDI AROKO IZENA

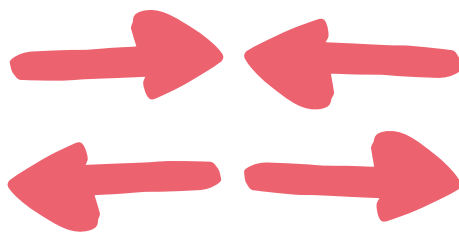
Orain arte ikusi dugunez, 1423an, Iruñeko burguetako biztanleek gatazka ireki bat zuten elkarren artean, mendeak irauten zuena eta elkarren aurka borroka egitea eragiten zuena. Horren ondorioz, pertsonen bizitza korapilatsua eta zaila zen. Erregeak bazekien zein zen egoera, hori dela-eta, **bakea jartzeko** modu bakarra hiru burguak entitate politiko bakar batean bateratzea eta ordura arte gatazka eragiten zuten eta liskarra sortzen zuten alderdi guztiak arautzea zela erabaki zuen.

Burguetan bizi zirenek ere bakean bizi nahi zuten, lasai bizi ahal izateko. Iruñerako hain garrantzitsua den dokumentu hau irakurtzeak eta dokumentu hori gatazkan bakea jartzeko modu bat izan zela ulertzeak gure gatazkak nola konpon **ditzakegun** pentsatzen lagundu diezaguke.

Hasteko, pentsa dezagun zer den benetan gatazka bat.

1 Zer da gatazka bat?

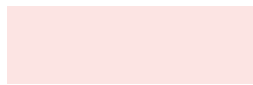
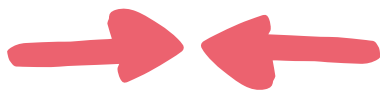
Pentsatu: Bi gezi-pareetatik, zein lotzen duzu gatazka-egoera batekin?

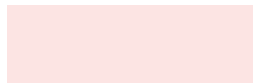
Azaldu eman duzun erantzunaren arrazoiak:

Bozketa: Gehienek zer aukeratu duten jakiteko, eskua jasota emango dugu botoa. Zenbatu eta idatzi emaitza:

Goiko geziak:

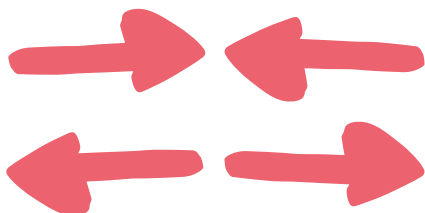
Beheko geziak:

Orain, testua **irakurriko** dugu:

“Gatazka **pertsonen** (alderdien) **arteko desadostasuna** da, gauza bera nahi dutelako, desberdin pentsatzen dutelako edo elkar mintzen dutelako. Gizarte-harremanetan (familia, kuadrilla, institutua) ohikoa da gatazkak sortzea. Horrek ez du kezka eragin behar, ezta beldurtu edo errua leporatu ere. Gatazkak **tratatzeko modua** da garrantzitsua, zeren, tratatzen ditugun moduaren arabera, modu baketsuan konpon baititzakegu eta bi alderdiek zerbait irabaz dezakete, baina enkistatu edota larriagotu ere egin ditzakegu, eta horren ondorioz, bi alderdietako batek, edo biek, galdu dezakete eta gaizki sentitu daitezke. Gatazka zerbait negatiboarekin (borroka, haserrea, liskarra, sufrimendua, inhibizioa...) lotu ohi dugu. Alabaina, desadostasuna edo desakordioa baino ez da. Normalean, gatazka eta gatazkari ematen diogun erantzuna nahasi egiten ditugu. Ihes eginez edo eraso eginez erreakzionatzea izaten da joera, eta horrek arazoa larriagotu egiten du. Gatazka **pentsatuz** konpontzen saiatzen bagara, konpontzeko aukera gehiago daude, eta alderdien arteko harremana hobetu ere egin daiteke”.

Orain birpentsatu: Zure ustez zein da gatazka?

Aipatu zure ustez gatazkatsuak diren egoerak:

Egoera gatazkatsuak ikasgelan partekatuko ditugu, ikasle batek arbelean idatziko ditu eta guztion artean esango dugu gatazkak diren edo egoeraren batean gatazka eta ematen zaion erantzuna nahasi egiten diren.

Adibidez: borroka bat ez da gatazka bat; gatazka borroka hasi aurretik izan zen desadostasuna da. Borroka gatazkari eman genion erantzuna da.

Aztertu: Batasunaren Pribilegioaren kasuan: esan al genezake zein izan zen **gatazka** eta zer **erantzun** eman zitzaion gatazkari?

BURGUEN IRUÑA	
GATAZKA	
GATAZKARI EMANDAKO ERANTZUNA 1423RA ARTE	
GATAZKARI EMANDAKO ERANTZUNA BATASUNAREN PRIBILEGIOAN	

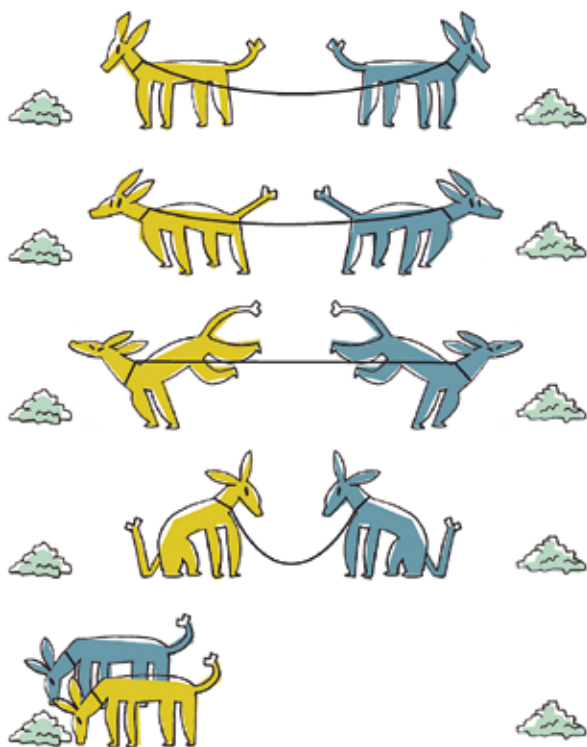
Gatazka bati erantzutea:

Gatazka bat aztertzeko, jakin behar da **ihes egin** dezakegula edo **eraso egin** dezakegula. Konponbide horiek eta animalienak berdinak dira, ateratzen zaizkigun lehenak dira (senezkoak).

Baina, era berean, pentsatu dezakegu, **hitz egin** dezakegu eta akordioak lor ditzakegu. Aukera hori landua da eta bereziki gizakiek dute.

Horretarako, **erabaki aurretik, honako hau aztertu behar da:**

Zer gertatzen da?, kausak, pertsonak nola sentitzen diren, pertsonen sentimenduak, premiak eta gatazka konpontzeko modurik hoberena zein den aztertu behar da.

Gatazkek konpontzeko moduak azaltzen diren irudia ikusiko dugu eta gatazkan sartuta dauden pertsona guztien interesei erantzuteko gure ustez positiboena dena aukeratuko dugu.

Cornelius, H.; Faire, S. (1995), *Tu ganas y yo gano. Cómo resolver conflictos creativamente... y disfrutar con las soluciones*, Madrid: Gaia.

2 Batasunaren Pribilegioa gatazka baten konponbidea

Gogoratzen al dugu erregeak hori nola adierazi zuen Pribilegioan? Erantzuteko, ikasgelako Artxibora joko dugu, hor baititugu gordeta Pribilegioaren kopiak, Artxiboan eman dizkigutenak, eta galdera hauei erantzungo diegu:

1423: GATAZKA ETA KONPONBIDEA	
ZER GERTATZEN DA?	
KAUSAK	
NOLA SENTITZEN DIRA PERTSONAK?	
ZER SENTIMENDU DITUZTE?	
ZER PREMIA DITUZTE?	
ZEIN DA GATAZKA KONPONTZEKO MODURIK EGOKIENA?	

3 Gatazkak konpontzeko protokolo bat egiten:

Orain, taldeka, ikasgelako gatazkak konpontzeko protokolo bat egingo dugu. Protokolo horrek kontuan hartuko du konponbidea lortzeko, arrazoibidea eta elkarrizketa erabiliko direla eta tartean sartuta dauden alderdi guztiei entzungo zaiela.

Batasunaren Pribilegioa lantzeko egokitutako liburu honetan oinarritua: PÉREZ CASAJÚS, L. (2009), *Bitartekotza eta gatazken konponbidea. Ikaslearen koaderno*a, Iruña: Nafarroako Gobernua

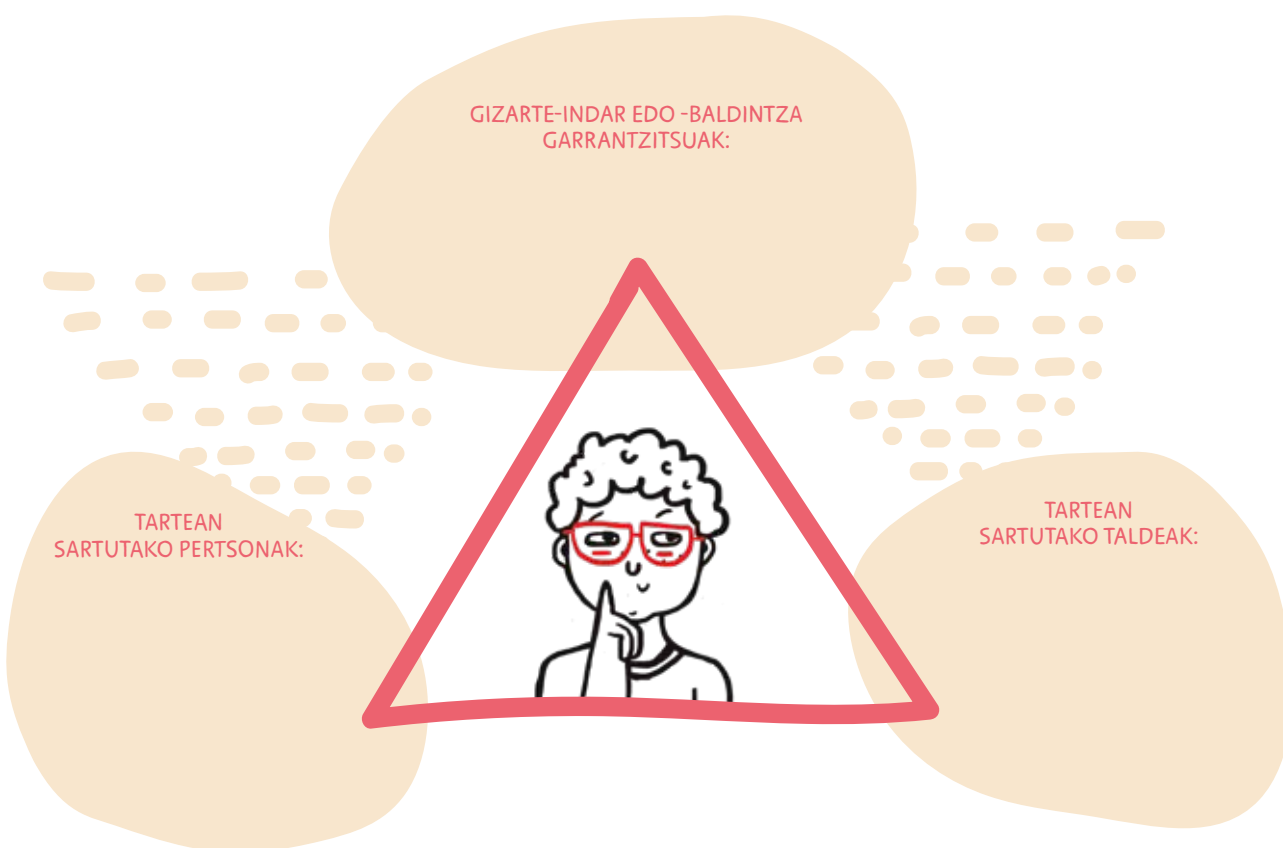
Izena:

Data:

Gertaera edo prozesua: BATASUNAREN PRIBILEGIOA

Erabaki zer gizabanako, talde eta gizarte-indar egon ziren tartean sartuta Batasunaren Pribilegioan.

Ondoren, aztertu talde eta pertsona horiek zenbaterainoko eragina izan zuten gertaera historikoan. Marraztu X bat triangeluaren barruan, taldeek, pertsonak edo gizarte-baldintzek gertaera historikoan (Batasunaren Pribilegioa) zenbaterainoko eragina izan zuten adierazteko. Zenbat eta hurbilago egon X hiru elementu horietako batetik (pertsonak, taldeak, gizarte-baldintzak), esan nahiko du zure ustez alderdi horrek izan duela eragin handiena.

Azalpena: Zergatik kokatu duzu pertsona edo talde hori kokatu duzun tokian? Zer zeregin izan zuen pertsona eta talde bakoitzak?

.....

.....

.....

.....

